

Anmälan mot Lunds universitet och Överklagandenämnden för högskolan

Inledning

Vid Lunds universitet ledigförklarades den 18 juni 2007 en professur i religionsteologi med placering vid Centrum för teologi och religionsvetenskap (CTR) och med stationering vid Svenska Teologiska Institutet i Jerusalem (STI), en institution som ägs och drivs av trossamfundet Svenska kyrkan.¹ Tjänsten vilar på ett avtal mellan Svenska kyrkan och Lunds universitet och är finansierad genom en fond som förvaltas av Svenska kyrkan. Medlen i fonden kommer från Lunds missionssällskap och Svenska kyrkan. Av utlysningen framgår att professorns ”huvudsakliga verksamhet är förlagd till Jerusalem” medan ”viss verksamhet” är förlagd till Lund. Professorerna Kajsa Ahlstrand, Mary C. Boys och Heikki Räisänen utsågs till sakkunniga.

Beslutet av den 22 maj 2008 att utse docenten Jesper Svartvik till innehavare av tjänsten överklagades av tre personer som alla hävdade att ärendet inte handlagts korrekt. Samma uppfattning gav fyra professorer vid Lunds universitet uttryck för när de anmälde tillsättningsförfarandet till JO.² Ärendet behandlades emellertid aldrig av JO, eftersom det samtidigt var under utredning hos Överklagandenämnden för högskolan. Överklagandenämnden avslog överklagandena den 12 december 2008 med motiveringen att inga så allvarliga brister i hanteringen förekommit att det fanns skäl att bifalla överklagandenas begäran om att processen skulle tas om från början.³

Problemet med oegentligheter vid tjänstetillsättningar och Överklagandenämndens roll i samband därmed har alltmer kommit att uppmärksammas i den offentliga debatten, till exempel i tidskriften *Universitetslärares*, där professorn Adrian Parker och docenten Nils Wiklund påtalar brister vid tjänstetillsättningar,⁴ bland annat sakkunniga som levererar de resultat institutionen beställt och Överklagandenämndens ovilja att agera. De bärande elementen i vår anmälan är således av stort allmänt intresse och av utomordentlig betydelse för framtida tjänstetillsättningar.

¹ Bilaga B: 1. Bilagorna till denna anmälan har sorterats i tre samlingar. Alla referenser hänvisar till den genomgående numrering som återfinns i dokumentens övre högra hörn. Till bilagorna C, som innehåller samtliga skrivelser som gjorts av de sökande, görs knappast några explicita referenser.

² Bilaga B: 6–16.

³ Bilaga B: 21–28.

⁴ *Universitetslärares*, 4 (2010): 16–17.

Ärendet aktualiserar dessutom en annan fråga, som också uppmärksamrats genom *Högskoleverkets beslut om ifrågasättande av examensrätter m.m. efter fördjupade granskningar av utbildningar inom religionsvetenskap och teologi* (reg.nr 643-3060-07) om de teologiska utbildningarna i Sverige, nämligen det nära förhållandet mellan trossamfundet Svenska kyrkan och universiteten, som skarpt kritiserats av Högskoleverket.

Vi menar att Överklagandenämndens beslut att avslå överklagandena är felaktigt. Nämndens beslut får, enligt vår uppfattning, orimliga prejudicerande konsekvenser när det gäller kommande tjänstetillsättningar.

Med hänsyn till ovan angivna omständigheter är det särskilt angeläget att JO granskar ärendets hantering för att kunna utesluta att fel och brister funnits i det aktuella tillsättningsförfarandet. Vi hemställer således åt JO att utreda huruvida tillsättningsprocessen vid Lunds universitet och vid Överklagandenämnden för högskolan kan sägas ha varit i enlighet med tillämpligt regelverk såsom högskolelagen (1992:1434), högskoleförordningen (1993:100), förvaltningslagen (1986:223), lagen (1994:260) om offentlig anställning, lagen (1999:130) om åtgärder mot diskriminering i arbetslivet på grund av etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning (tillämplig under handläggningsprocessen) samt universitetets lokala regler.

I det följande anför vi tio punkter där vi menar att universitetets handläggning av ärendet uppvisar så omfattande brister att Överklagandenämnden borde ha anfört allvarlig kritik.

1. Språkkompetens och jäv

1. 1. Hemställan

Vi hemställer åt JO att utreda huruvida lärarförslagsnämndens hantering av professor Mary C. Boys sakkunnigutlåtande kan sägas vara i enlighet med grunderna för det statliga anställningsväsendet. Föreligger här jäv enligt förvaltningslagen (1986:223)? Kan personlig kännedom explicit anges som utslagsgivande bedömningsgrund vid värdering av vetenskaplig meritering? Kan man som sökande till en professur kräva att de sakkunniga besitter sådan språklig kompetens att han eller hon är i stånd att läsa de inlämnade arbetena? Är Överklagandenämndens bedömning riktig, att det faktum att Boys inte läser svenska inte utgör tillräcklig grund för att undanröja anställningsbeslutet? Borde sakkunnigutlåtandet underkänts som beslutsunderlag?

1. 2. Grunder

Lärarförslagsnämnden har som beslutsunderlag utan vidare problematisering accepterat ett sakkunnigutlåtande som gjorts trots att den sakkunniga inte läser det språk på vilket hennes huvudkandidat författat merparten av sin vetenskapliga produktion. Boys anger i stället personlig kännedom som grund

för sin rangordning. Hon har också mottagit instruktioner att inte läsa de sökandes arbeten så noga.

1. 3. Bakgrund och omständigheter i sak
1. 3. 1. De sakkunnigas uppgift är att bereda tillsättningsärendet åt lärarförslagsnämnden med utgångspunkt bland annat i de sökandes, i detta fall femton, inlämnade arbeten. En av de sakkunniga, Mary Boys, kan enligt egen utsago inte läsa svenska.⁵ I Svartviks fall rör det sig om en betydande del – över 60 procent – som bara föreligger på svenska, bland annat en omfattande monografi (enligt Svartviks ansökan motsvarande 600–700 sidor) som enligt Svartvik ”är av stor betydelse för religionsteologin”.⁶ I Runessons fall rör det sig om ett antal artiklar. Zetterholm har till sin ansökan bifogat en monografi på svenska (160 s.) som behandlar judisk-kristna relationer i antiken och Paulusforskningens beroende av normativ protestantisk teologi, ett ämne av betydelse för tjänsten, men som Boys inte kunnat läsa.
1. 3. 2. Boys har av nämndens ordförande, Fredrik Lindström, i samband med diskussionen om hur tätgruppen skulle utses, meddelats att hon inte heller behöver läsa de insända arbetena så noga, utan bara bedöma forskningens relevans för tjänsten. Denna instruktion, vars riktighet Boys i sak själv bekräftat,⁷ var föranledd av att hon uttryckt tvivel om sin förmåga att inom de givna tidsramarna fullgöra sitt uppdrag som sakkunnig beroende på en mycket hög generell arbetsbelastning.
1. 3. 3. Boys placering av Svartvik sker otvetydigt med personlig kännedom som grund. I sitt yttrande beskriver hon ett långvarigt och intill senaste tid pågående projektsamarbete inom vilket hon själv befinner sig i ledande ställning. Projektsamarbetet inleddes 2005, och Svartvik har också inbjudits sommaren 2008.

I am on the steering committee for that project, and know that the committee thinks very highly of him [Svartvik]. [...] [O]ur choice of Svartvik is indicative of how much we value his contribution both as a scholar and as a member of a small working group. We have asked him to join us again this summer.⁸
1. 3. 4. Det är genom att ha sett Svartvik interagera med andra forskare som hon blivit bekant med hans arbeten, snarare än genom att läsa dem: ”I am more familiar with his work insofar as I’ve seen him interacting with scholarly colleagues”.⁹
1. 3. 5. Enligt Boys själv, hade hennes rangordning kunnat bli annorlunda om hon känt en annan sökande lika väl: *”perhaps were I to have more time with*

⁵ Bilaga A: 20.

⁶ Bilaga B: 34.

⁷ Bilaga A: 48.

⁸ Bilaga A: 20.

⁹ Bilaga A: 20.

Anders Runesson he would come first'.¹⁰ Grunden för Boys rangordning är personlig kännedom – eller brist på sådan – vilket framgår av hennes egna skrivningar.

2. Konfessionell bedömningsgrund religiös diskriminering

2. 1. Hemställan

Vi hemställer åt JO att utreda huruvida lärarförlagsnämnden har gjort sig skyldig till etnisk-religiös diskriminering mot bakgrund av skrivelserna i lagen (1999:130) om åtgärder mot diskriminering i arbetslivet på grund av etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning. Har lärarförlagsnämnden exempelvis tillämpat ”en bestämmelse, ett kriterium eller ett förfaringsätt som framstår som neutralt men som i praktiken särskilt missgynnar personer med en viss etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning” (§ 8). Är Överklagandenämndens bedömning riktig att det inte finns anledning att anta att det förekommit etnisk-religiös diskriminering i ärendet? Kan graden av exponering för en viss teologisk tradition vara en legitim bedömningsgrund för en professur vid ett svenskt lärosäte? Kan konfessionell utbildning inom Svenska kyrkan, prästvigning, och religiösa aktiviteter inom trossamfundet Svenska kyrkan utgöra bedömningsgrund med avseende på meritering för en professur vid ett statligt universitet?

2. 2. Grunder

Av sakkunnigutlåtandena framgår att de sakkunniga har beaktat konfessionella aspekter när det gäller rangordningen av de sökande: 1) erfarenhet av praktisk religionsdialog bedöms vara meriterande, 2) en koppling till Svenska kyrkan är eftersträvarvärd, 3) innehavaren ska representera Svenska kyrkan i en interreligiös kontext, 4) vikten av medlemskap i Svenska kyrkan och prästvigning diskuteras, 5) exponering för kristna religiösa traditioner och deltagande i kyrkoliv utgör bedömningsaspekter, 6) skrivningar i rektors yttrande och information från universitetet visar att tjänsten är tänkt att innefatta religiös verksamhet. Den som har en trosuppfattning annan än kristen (i detta fall i svenskkyrklig form) har inte kunnat konkurrera på samma villkor.

2. 3. Bakgrund och omständigheter i sak

2. 3. 1. Professor Mary C. Boys fastslår i sitt utlåtande att hon beaktat engagemang och deltagande i religionsdialog:

In framing the evaluation, I have given priority to the profile of the Chair, including commitment to, involvement in, and deep knowledge of Christian-Jewish relations.¹¹

¹⁰ Bilaga A: 21 (baksidan).

¹¹ Bilaga A: 17.

2. 3. 2. Boys skriver explicit att praktisk erfarenhet från religionsdialog gjort att hon föredrar en sökande framför en annan: "*because Svartvik has had more on-the-ground experience in Christian-Jewish dialogue, I ranked Svartvik first*".¹²
2. 3. 3. Boys framhåller Goshen-Gottsteins engagemang i "interreligious work",¹³ att Runesson har en "palpable connection to the church" och att han är prästvigd ("ordained").¹⁴
2. 3. 4. Boys uppfattar det som om innehavaren av professuren också ska representera Svenska kyrkan:
- I do want to stress the importance of attention to the quality of the person, particularly since this person will in some way represent a commitment of the Church of Sweden in the interreligious realm.¹⁵
2. 3. 5. Boys för ett resonemang om huruvida innehavaren av professuren bör vara medlem i Svenska kyrkan eller inte:
- [I]t seems important to decide how important—or not—it is to have a member of that church [Svenska kyrkan] in the Stendahl Chair.¹⁶
2. 3. 6. Professor Kajsa Ahlstrand använder "Lutheran theology, mission and Church life" som kriterier för att rangordna de sökande.¹⁷ Det kan inte förutsättas att den israeliske rabbinen Goshen-Gottstein har särskilt stor erfarenhet av "Church life" och han placeras också sist i den kategorin.
2. 3. 7. Ahlstrand framhåller, med avseende på Goshen-Gottstein, att han varit "engaged in dialogue with Hinduism and Buddhism, and also, to some extent, with Islam".¹⁸
2. 3. 8. Ahlstrand framhåller att Runesson har "actively participated in Jewish-Christian dialogues" och att han är präst i Svenska kyrkan.¹⁹ Samma omständigheter framhålls med avseende på Svartvik.²⁰
2. 3. 9. Ahlstrand tolkar utlysningstextens omnämnande av kännedom om luthersk teologi i *praktiska* termer snarare än i akademiska, det vill säga i *normativ mening*. Både Svartvik och Runesson är prästvigda för Svenska kyrkan, vilket

¹² Bilaga A: 21 (baksidan).

¹³ Bilaga A: 18.

¹⁴ Bilaga A: 19.

¹⁵ Bilaga A: 21.

¹⁶ Bilaga A: 21.

¹⁷ Bilaga A: 1.

¹⁸ Bilaga A: 3.

¹⁹ Bilaga A: 5.

²⁰ Bilaga A: 8.

innebär att de genomgått ungefär samma grundutbildning (en teologie kandidatexamen) i vilken ingår kurser i kyrkohistoria och systematisk teologi där bland annat luthersk teologi behandlas. Om det vore luthersk teologi i akademisk mening som Ahlstrand refererar till borde rimligen Svartvik och Runesson anses ha jämförbara meriter i detta avseende, men i sitt yttrande av den 30 augusti 2008, hävdar Ahlstrand att

Svartvik's competence in this area is well documented; Runesson has also some experience in this field, while Goshen-Gottstein has had very little exposure to this theological tradition.²¹

Att Runesson anses ha mindre "experience" än Svartvik, betyder inte att Svartvik har gått fler universitetskurser i luthersk teologi än Runesson (i verkligheten förhåller det sig tvärtom). Ahlstrand menar snarare att Svartvik har mer erfarenhet av att *utöva* luthersk teologi. Detta blir än tydligare i Ahlstrands kommentar rörande Goshen-Gottstein: han har haft "very little exposure to this [luthersk] theological tradition".²²

2. 3. 10. Religionsdialog kan inte bedrivas annat än av företrädare för de aktuella religionerna, och är per definition en *religiös-normativ verksamhet*, som förutsätter en *klart definierad religiös identitet* enligt Svenska kyrkans definition av religionsdialog:

Religionsdialog är möten mellan människor; möten där vi i öppenhet och med förtroende för varandra delar det som är viktigt i våra liv. Religionsdialog är inte debatt, där det gäller att övertyga en "motståndare". Det är inte heller förhandling där det gäller att komma fram till en minsta gemensamma nämnare. I dialogen möts vi som troende för att lära om och av varandra.²³

2. 3. 11. I rektors yttrande finns också en formulering som klart visar att man trots försäkringarna om motsatsen verkligen tänker sig att professorn ska delta i Svenska kyrkans praktiska arbete med religionsdialog. Rektor menar att professuren tillkommit i detta syfte: "Professuren har tillkommit för att förstärka kompetensen avseende den religionsdialog som är en väsentlig del av fredsträvandena i Jerusalem".²⁴ Professorn ska inte bara ägna sig åt studiet av religionsdialog i historia och nutid utan också åt religionsdialogen i sig, en verksamhet som enligt kyrkans definition är en religiös sysselsättning som bara kan utövas av dem som är religiösa.
2. 3. 12. Andra universitetsrelaterade, oberoende källor ger samma bild: enligt ett pressmeddelande på Lunds universitets hemsida ska professorn i religionsteologi "verka för en ökad förståelse mellan olika trosläror".²⁵ Från fakultetens sida ser man professuren "som en mötesplats för dialog mellan

²¹ Bilaga A: 26.

²² Bilaga A: 26.

²³ <http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?di=276175>

²⁴ Bilaga B: 19.

²⁵ Bilaga B: 36.

olika religiösa traditioner”.²⁶ I tidskriften *Lunds universitet meddelar* 5 (2009): 27, framhålls att professorn ska ”verka för förståelse och försoning mellan dem som identifierar sig med de olika religionerna”,²⁷ och en viktig uppgift sägs vara att ”ytterligare utveckla den dialog som pågår”.²⁸

2. 3. 13. Från Svenska kyrkans håll presenteras professuren som en verksamhet som innefattar aktiv religionsdialog. Tjänsten har inrättats för ”att bredda kontaktytorna för svenskt akademiskt liv och fördjupa Svenska kyrkans *engagemang* [vår kursivering] i dialog och fredsarbetet i Mellanöstern”.²⁹
2. 3. 14. Med utgångspunkt i vad de sakkunniga har bedömt och diskuterat (prästvigning, medlemskap i Svenska kyrkan, exponering för specifikt kristna teologiska traditioner, deltagande i kyrkoliv och religionsdialog) står det klart att den som har en trosuppfattning annan än kristen inte har kunnat konkurrera på samma villkor.

3. Oberoende av påverkansfaktorer?

3. 1. Hemställan
Vi hemställer åt JO att utreda huruvida det förekommit otillbörlig påverkan från Svenska kyrkans sida genom lärarförslagsnämndens ordförandes agerande. Är Överklagandenämndens bedömning riktig att inga allvarliga brister i hanteringen förekommit?
3. 2. Grunder
På förekommen anledning påpekar rektor i sitt yttrande över överklagandena att donatorer vid Lunds universitet ”inte i något fall [...] styr tillsättningen eller bedömningarna vid tillsättningen”.³⁰ Samma sak betonas i ett PM kanslichefen Gunnel Holm sammanställt: ”[r]ekryteringen av innehavare av professuren har skett helt och hållet av Lunds universitet utan försök till påverkan från Svenska kyrkans sida”.³¹ Ett flertal omständigheter gör att det finns skäl att ifrågasätta huruvida detta är korrekt.
3. 3. Bakgrund och omständigheter i sak
3. 3. 1. Enligt det avtal som reglerar verksamheten vid STI ges styrelsen för STI ”möjlighet att på lämpligt sätt delta i rekryteringsprocessen”.³² Donators möjlighet till påverkan är således inskriven i det avtal som reglerar verksamheten vid STI.

²⁶ Bilaga B: 36.

²⁷ Bilaga B: 35.

²⁸ Bilaga B: 35.

²⁹ <http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?di=258860>

³⁰ Bilaga B: 20.

³¹ Bilaga B: 30.

³² Bilaga B: 32, punkt 6.

3. 3. 2. Enligt en av lärarförslagsnämndens ledamöter, professor Eva Hamberg, har lärarförslagsnämndens ordförande vid sammanträdet den 24 september 2007 informerat nämnden om att han diskuterat principerna för valet av sakkunniga med ordföranden i styrelsen för STI, Sören Ekström.
3. 3. 3. Enligt Eva Hamberg har lärarförslagsnämndens ordförande vid samma sammanträde låtit meddela att kyrkan kan dra tillbaka finansieringen av tjänsten om inte en kandidat utses som kyrkan kan acceptera.

4. Förtroendeskadlig bisyssla – maktkoncentration

4. 1. Hemställan

Vi hemställer åt JO att, exempelvis, mot bakgrund av lagen (1994:260) om offentlig anställning 7 §, utreda huruvida lärarförslagsnämndens ordförandes uppdrag som vice ordförande i styrelsen för STI är att betrakta som en förtroendeskadlig bisyssla som har rubbat förtroendet för hans opartiskhet. Föreligger tvivel om att Lunds universitet i egenskap av förvaltningsmyndighet har brustit i att beakta allas likhet inför lagen samt att iakttaga saklighet och opartiskhet genom att koncentrera all makt till en person? Är Överklagandenämndens bedömning riktig att inga allvarliga brister i hanteringen förekommit?

4. 2. Grunder

Professuren i religionsteologi vilar, som nämnts ovan, på ett avtal mellan Lunds universitet och Svenska kyrkan.³³ I sin roll som teologiska fakultetens dekan är Lindström självskriven ordförande i lärarförslagsnämnden för teologi och religionsvetenskap och representerar därvidlag Lunds universitet. I egenskap av ledamot i ett av Svenska kyrkans tyngsta organ, Svenska kyrkans läronämnd, företräder Lindström en av finansörerna – Svenska kyrkan. Lindström sitter emellertid på en tredje stol med direkt relevans för den aktuella tjänsten, nämligen som vice ordförande i styrelsen för STI, ett organ direkt underställt Svenska kyrkans styrelse på riksnivå.³⁴ Mot bakgrund av vad som anförts ovan, att lärarförslagsnämndens ordförande har meddelat synpunkter från Svenska kyrkan är det angeläget att få klarhet i lämpligheten i att så många maktfunktioner samlas i en person i samband med en tjänstetillsättning.

4. 3. Bakgrund och omständigheter i sak

4. 3. 1. Lindström var som prefekt och sedermera dekan, huvudansvarig för planeringen av professuren, och han var i egenskap av lärarförslagsnämndens ordförande ansvarig för handläggningen av ärendet sedan professuren lyst ut. Under beredningsprocessen var han samtidigt ordförande i lärarförslagsnämnden, ledamot i Svenska kyrkans läronämnd och vice ordförande i styrelsen för STI.

³³ Bilaga B: 32–33.

³⁴ Bilaga B: 53.

4. 3. 2. Lindströms roller som å ena sidan dekan vid teologiska fakulteten vid Lunds universitet (och lärarförslagsnämndens ordförande) och å andra sidan styrelseledamot vid STI går inte att skilja åt. Lindström har inte hållit bisysslan klart åtskild från sitt arbete inom ramen för anställningen.
4. 3. 3. Vid en tjänsteresa till Jerusalem i början av april 2008 som Lindström vidtog för att närvara vid ett sammanträde i STI:s styrelse i egenskap av vice ordförande,³⁵ var han samtidigt i tjänst vid CTR. Enligt uppgift från prefekten på CTR har ingen tjänstledighetsansökan lämnats in för den aktuella perioden. Lindström närvarade vid detta sammanträde i Jerusalem både i egenskap av ordförande för teologiska fakultetens lärarförslagsnämnd och som vice ordförande i STI:s styrelse.
4. 3. 4. Vid en andra installation av professorn i religionsteologi i Jerusalem i april 2009 närvarade Lindström främst som ledamot i STI:s styrelse enligt förvaltningschefen Gunnel Holm och det var, enligt Holm, också Svenska kyrkan som bekostade hans resa till Jerusalem.³⁶ I programmet för installationen av Svartvik presenteras emellertid Lindström som dekan vid teologiska fakulteten i Lund (Dean of the Faculty of Theology at Lund University).³⁷ Han var inte heller tjänstledig från sin tjänst vid Lunds universitet.

5. Två sakkunnigutlåtanden?

5. 1. Hemställen

Vi hemställer åt JO att utreda huruvida lärarförslagsnämndens ordförande agerade regelvidrigt när han på eget bevåg skaffade ett nytt sakkunnigutlåtande som dels innebär att två sakkunniga bytt ståndpunkt, dels att en ny tätgrupp skapats, utan lärarförslagsnämndens vetskap eller medgivande. Är detta i enlighet med grunderna för det statliga anställningsväsendet? Är det förenligt med lagen (1994:260) om offentlig anställning och högskoleförordningen (1993:100) att utse en sökande som inte betraktas som vetenskapligt eller pedagogiskt skickligast utan endast mest relevant (se punkt 1. 3. 2.)?

5. 2. Grunder

Protokollet från nämndens sammanträde den 31 mars 2008 saknade både en redogörelse för hur den pedagogiska meriteringen bedömts och en redogörelse för hur jävsituationerna hanterats. Därför återförvisades ärendet till lärarförslagsnämnden med begäran från rektorssammanträdet om ett klarläggande av förhållandet mellan två av bedömningsgrunderna, pedagogisk skicklighet i relation till vetenskaplig skicklighet. I lärarförslagsnämndens protokoll från den 31 mars 2008 fastslås nämligen inte att Svartvik skulle vara

³⁵ Bilaga B: 53.

³⁶ Bilaga B: 40.

³⁷ Bilaga B: 54.

vetenskapligt skickligare än andra sökande, bara att hans vetenskapliga produktion ansågs vara mest relevant.³⁸ I denna situation skaffade lärarförslagsnämndens ordförande på eget initiativ ett nytt, gemensamt utlåtande som avviker från de sakkunnigas ursprungliga bedömning.³⁹

5. 3. Bakgrund och omständigheter i sak

5. 3. 1. I de ursprungliga sakkunnigutlåtandena bedömer två sakkunniga att en annan sökande än Svartvik har högst kompetens vad gäller vetenskaplig skicklighet. Boys placerar Runesson före Svartvik vad gäller vetenskaplig skicklighet (*[w]ere I only to base my judgement on the written materials the candidates have submitted as well as on their publications, I would rank Runesson first*).⁴⁰ Detsamma gäller Räisänen, som i sitt ursprungliga utlåtande skriver att "the research of Runesson shows the highest quality of all".⁴¹ I sitt ursprungliga utlåtande gör Ahlstrand bedömningen att Svartvik och Runesson är närmast jämbördiga vad gäller vetenskaplig skicklighet: "there is a close call between Anders Runesson and Jesper Svartvik".⁴²

5. 3. 2. Samtliga sakkunniga placerar Runesson först vad gäller pedagogisk skicklighet.

5. 3. 3. Svartvik placeras högst i den slutliga rankningen på grund av att hans forskning bedöms vara mest *relevant* medan en annan sökande alltså bedöms vara *vetenskapligt och pedagogiskt skickligare*. Det är vid en intransparent *samlad bedömning* som Svartvik främst bör komma ifråga för tjänsten.

5. 3. 4. I det nya sakkunnigutlåtandet vidhåller samtliga sakkunniga att Runesson är den pedagogiskt skickligaste medan de sakkunniga nu enats om att ge tydligt företräde åt Svartvik *inte bara med avseende på relevans, utan också vad gäller vetenskaplig skicklighet*.

The experts agree that Svartvik's scholarly qualifications in view of the advertised profile of the chair are *significantly higher* [vår kursivering] than Runesson's.⁴³

5. 3. 5. I sin kommentar till överklagandena vidgår Räisänen att "[t]here may be a change of emphasis in comparison with the earlier reports".⁴⁴

5. 3. 6. Medan den ursprungliga tätgruppen utgjordes av tre sökande rangordnar det nya sakkunnigutlåtande som Lindström skaffat fram endast två sökande. Goshen-Gottstein, som av Räisänen placerats före Runesson i den slutliga

³⁸ Bilaga B: 33.

³⁹ Bilaga A: 50.

⁴⁰ Bilaga A: 21 (baksidan).

⁴¹ Bilaga A: 39.

⁴² Bilaga A: 13.

⁴³ Bilaga A: 50.

⁴⁴ Bilaga A: 43, not 1.

rangordningen,⁴⁵ finns inte alls med i det nya sakkunnigutlåtandet. Enligt Räsänen var detta föranlett av instruktioner från Lindström: ”we were only asked to clarify the relation between Svartvik and Runesson”.⁴⁶ I realiteten innebär detta att lärarförslagsnämndens ordförande har skapat en ny tätgrupp bestående av två, i stället för tre, sökande, utan lärarförslagsnämndens vetskap eller medgivande.

6. Ingen utredning av jävsituationerna

6. 1. Hemställan

Vi hemställer åt JO att utreda lärarförslagsnämndens underlåtenhet att utreda påtalade jävsituationer. Är myndighetens agerande i enlighet med 1) förvaltningslagens (1986:223) formulering att myndigheten ”snarast” ska besluta i jävsfrågan då det uppkommit en fråga om jäv mot någon, och 2) universitetets anställningsordning? Borde detta föranlett Överklagandenämnden att undanröja anställningsbeslutet på formell grund? Av vilket skäl underlåter Överklagandenämnden att över huvud taget behandla lärarförslagsnämndens hantering av jävsituationerna?

6. 2. Grunder

Vid lärarförslagsnämndens inledande sammanträde den 10 september 2007 företas ingen jävsutredning. I protokollet av den 31 mars 2008, där lärarförslagsnämnden meddelar sitt beslut att föreslå Svartvik som innehavare av tjänsten, finns ingen redogörelse för hur prövningen av jäv företagits. Trots att nämnden tidigt i ärendet görs uppmärksam på flera potentiella jävsituationer görs ingen utredning av dessa förrän nämnden tvingas till detta genom en skriftlig reservation daterad den 5 maj 2008.⁴⁷ Jävsutredningen presenteras i ett PM av kanslichefen Gunnel Holm daterat den 20 maj 2008.

6. 3. Bakgrund och omständigheter i sak

6. 3. 1. Ur anställningsordning för lärare vid Lunds universitet (dnr I E 19 6418/01) framgår (13 §) att:

Nämnden [lärarförslagsnämnden] skall i sitt arbete fortlopande beakta eventuell jävsituation och i sitt slutliga förslag redogöra för på vilket sätt prövning av jäv enligt 11 § FL har förekommit.⁴⁸

I nämndens slutliga förslag (protokollet av den 31 mars 2008⁴⁹) finns ingen sådan redogörelse för hur prövningen av jäv företagits.

6. 3. 2. Runesson och Zetterholm inkom till lärarförslagsnämnden med skrivelser, båda daterade den 14 april 2008.⁵⁰ I dessa görs lärarförslagsnämnden

⁴⁵ Bilaga A: 40.

⁴⁶ Bilaga A: 43, not 1.

⁴⁷ Bilaga B: 41–42.

⁴⁸ Bilaga B: 50.

⁴⁹ Bilaga B: 3.

uppmärksam på ett flertal potentiella jävsituationer. Skrivelserna lämnas utan åtgärd.

6. 3. 4. Enligt en av nämndens ledamöter, professor Eva Hamberg, ansåg nämndens majoritet att skrivelserna borde lämnas utan åtgärd och att de påstådda jävsituationerna lämpligen borde behandlas först i samband med eventuella överklaganden.
6. 3. 5. Jävsituationerna har, enligt ledamöter i nämnden, inte beaktats i det fortlöpande arbetet.
6. 3. 6. I den jävsutredning som företagits av kanslichefen Gunnel Holm påstås att myndigheten företagit utredning av jävsituationerna vid nämndens inledande sammanträde:

I inledningssammanträdet till alla tillsättningsärenden går nämnden noga igenom såväl högskoleförordningen som universitetets anställningsordning och HT-områdets gemensamma anvisningar. Då framgår det att ledamöter, sakkunniga och föredragande har skyldighet att pröva jävsförhållanden. Inte heller i detta sammanhang aktualiserades några sådana.⁵¹

Denna uppgift är felaktig. Första gången någon jävsutredning gjordes var vid sammanträdet den 20 maj 2008 med anledning av Hambergs reservation.

7. Repressalieåtgärd?

7. 1. Hemställen

Vi hemställer åt JO att utreda huruvida uteslutningen av Eva Hamberg från lärarförslagsnämnden den 20 maj 2008 ska betraktas som en rimlig administrativ åtgärd eller om den bör betraktas som en repressalieåtgärd av det slag som behandlas i lagen (1999:130) om åtgärder mot diskriminering i arbetslivet på grund av etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning (12 §). Är lärarförslagsnämndens agerande generellt i enlighet med grunderna för det statliga anställningsväsendet? Är Överklagandenämndens bedömning av lärarförslagsnämndens hantering av jävsanklagelserna mot Hamberg korrekt?

7. 2. Grunder

Efter det att lärarförslagsnämndens ordförande skaffat ett nytt utlåtande från de sakkunniga sammanträdde nämnden den 6 maj 2008 och fattade ånyo beslutet att utse Svartvik till innehavare av tjänsten.⁵² Mot beslutet reserverade sig Eva Hamberg med hänvisning till de inkomna skrivelsernas

⁵⁰ Se bilaga C.

⁵¹ Bilaga B: 30.

⁵² Bilaga B: 5–6.

påpekanden om jäv och förekomst av etnisk-religiös diskriminering.⁵³ Hamberg yrkade på en utredning av dessa omständigheter. Hamberg ställde sig också frågande till det nya sakkunnigutlåtandet. Vid det påföljande sammanträdet, då nämnden genom Hambergs reservation tvingats behandla jävsituationerna efter anmodan från rektorssammanträdet, anklagade lärarförslagsnämndens ordförande Hamberg för att vara jävig i förhållande till två sökande, Karin och Magnus Zetterholm. Grunden för anklagelsen var att Hamberg, som exempel på att hon *inte* ansåg sig stå i ett jävsförhållande till någon sökande, meddelat att hon vid ett par tillfällen besökt barnen Zetterholm på deras födelsedagar. Nämndens ordförande, Lindström, tog emellertid dessa barnkalas som intäkt för att en allvarlig jävsituation förelåg och nämnden fattade, på Lindströms förslag, beslutet att utesluta Hamberg från nämndens arbete under resten av handläggningen.

7. 3. Bakgrund och omständigheter i sak

7. 3. 1. I Hambergs reservation daterad den 6 maj 2008⁵⁴ yrkar hon på en utredning av de jävsituationer som påtalats. Hon yrkar också på att det bör utredas huruvida nämnden gjort sig skyldig till etnisk-religiös diskriminering, särskilt med avseende på den judiske rabbinen, Goshen-Gottstein.
7. 3. 2. Vid nämndens nästa sammanträde uteslöts Hamberg av skäl som knappast förefaller tungt vägande.
7. 3. 3. Som framgår av den JO-anmälan som fyra professorer gjorde den 24 juni 2008 (och som aldrig togs upp till behandling av JO, eftersom ärendet då samtidigt var under utredning hos Överklagandenämnden) har Hamberg tidigare utsatts för repressalieåtgärder av dekanen Lindström.⁵⁵
7. 3. 4. Hamberg har inte i något avseende förordat någon av de två sökande i relation till vilka hon anses stå i ett jävsförhållande.
7. 3. 5. I en omfattande e-postkorrespondens med Gunnel Holm har Hamberg i detalj redogjort för sin relation till familjen Zetterholm,⁵⁶ en relation hon inte menar vara jävsgrundande.
7. 3. 6. Motsvarande sporadiska och infrekventa privata umgänge, som mellan Hamberg och Karin och Magnus Zetterholm, har också förekommit mellan Lindström och Karin och Magnus Zetterholm (som inte förordats vare sig av Hamberg eller av Lindström) och mellan Lindström och Svartvik (som har förordats av Lindström).

⁵³ Bilaga B: 41–42.

⁵⁴ Bilaga B: 41–42.

⁵⁵ Bilaga B: 14–16.

⁵⁶ Bilaga B: 37–39.

8. Beslut av ej beslutsför nämnd

8. 1. Hemställan

Vi hemställer åt JO att utreda omständigheterna kring jävsprövningen av lärarförslagsnämndens ordförande vid sammanträdet den 20 maj 2008.⁵⁷ Nämnden var då formellt inte beslutsför. Är Överklagandenämndens bedömning riktig att denna brist inte har påverkat utgången av ärendet? Är det otvetydigt så att nämnden kommit till samma slutsats om exempelvis Hamberg inte utesluts ur nämnden, eller om Lindströms suppleant, professor Sten Hidal, (som befann sig på arbetsplatsen) hade kallats in till nämnden?

8. 2. Grunder

Vid sammanträdet den 20 maj 2008, efter det att lärarförslagsnämnden fattat beslutet att utesluta Hamberg, gjordes också en prövning av de anklagelser om jäv som riktats mot Lindström. Nämnden fann att de punkter som tagits upp i de inkomna skrivelserna inte utgjorde tillräcklig grund för att hävda jäv mot Lindström. Under denna del av sammanträdet var emellertid nämnden inte beslutsför, och någon utredning av jävsituationen med avseende på Lindström har i egentlig mening aldrig gjorts. Detta ogiltiga beslut har likväl beaktats under ärendets fortsatta beredning, och samtliga instanser har bortsett från det faktum att beslutet fattats av en icke beslutsför nämnd.

8. 3. Bakgrund och omständigheter i sak

8. 3. 1. Ur anställningsordning för lärare vid Lunds universitet 12 § framgår att lärarförslagsnämnden är

beslutsför när fler än hälften av ledamöterna är närvarande, bland dem ordföranden eller vice ordföranden. Nämnden får, om särskilda skäl föreligger, medge att ledamöter får närvara genom telefonsammanträde.⁵⁸

8. 3. 2. Jävsfrågan rörande Lindström utreddes, med Lindström frånvarande, av professor Hanne Trautner-Kromann (som tillfälligt övertagit ordförandeskapet), professor Samuel Rubenson och studeranderepresentanten Erik Edqvist (Hamberg hade ju redan fått lämna sammanträdet, doktoranderepresentanten var frånvarande på grund av sjukdom). Nämnden bestod således av tre (av sex) ordinarie ledamöter och var således inte beslutsför.

8. 3. 3. Lindströms suppleant i lärarförslagsnämnden, professor Sten Hidal, befann sig på arbetsplatsen, redo att vid behov och på kort varsel kallas in till nämnden. Hidal kontaktades aldrig.

8. 3. 4. Av protokollet framgår inte omedelbart att nämnden inte var beslutsför under det att jävet rörande Lindström prövades. Medan det klart står att

⁵⁷ Bilaga B: 5–6.

⁵⁸ Bilaga B: 50.

Lindström var frånvarande under del av 3 §, finns ingen motsvarande skrivning vad gäller Hamberg, som inte bara var frånvarande under delar av 3 § utan också under resten av sammanträdet.

9. Tvåinstansjäv

9. 1. Hemställan

Vi hemställer åt JO att utreda huruvida det faktum att Lindström deltar i områdesstyrelsens beslut att avvisa överklagandena är att betrakta som tvåinstansjäv i enlighet med förvaltningslagen (1986:223) § 11. Är det korrekt av Överklagandenämnden att bortse från detta påpekande? Är den slutsats som dras av styrelsen för humaniora och teologi (områdesstyrelsen), att ”den formella handläggningen av ärendet skett korrekt”, rimlig med tanke på att Lindström själv deltar i det beslut där styrelsen bland annat tar ställning till de jävsanklagelser som riktats mot honom?

9. 2. Grunder

Områdesstyrelsen tog ställning till överklagandena vid ett sammanträde den 24 september 2008. Enligt protokollet,⁵⁹ deltog Lindström i beslutet att avvisa överklagandena.

9. 3. Bakgrund och omständigheter i sak

9. .3. 1. Lindström deltar i en prövning av sin egen roll i ett ärende han själv deltagit i hanteringen av på en tidigare nivå.

9. 3. 2. Av protokollet framgår att Lindström var närvarande till och med 89 §. Överklagandena behandlades under 85 §.

9. 3. 3. Ärendet har kommit till den högre instansen på grund av överklagande.

10. Överklagandenämndens hantering av ärendet

10. 1. Hemställan

Vi hemställer åt JO att utreda huruvida det kan sägas att Överklagandenämnden har fullgjort sitt uppdrag att som oberoende prövningsinstans utreda överklagandena. Har Överklagandenämnden beaktat allas likhet inför lagen och iakttagit saklighet och opartiskhet?

10. 2. Grunder

De tre sökande har i ett flertal skrivelser framfört kritik mot ett stort antal aspekter av handlägningsprocessen. På grund av ärendets komplexitet omfattar skrivelserna totalt mer än 70 000 ord. I Överklagandenämndens beslut sammanfattas dessa skrivelser på cirka 150 ord, huvudsakligen i

⁵⁹ Bilaga B: 7–8.

generella och svepande ordalag. Väsentliga omständigheter tas över huvud taget inte upp till behandling. Nämndens slutsatser är i många fall så allmänna att det finns anledning att betvivla att ärendet beretts på ett adekvat sätt. Överklagandenämnden förefaller generellt sätta större tilltro till universitetets uppgifter än till dem som lämnas av de klagande. Ingen problematisering sker av de uppgifter universitetet lämnar.

10. 3. Bakgrund och omständigheter i sak
10. 3. 1. Överklagandenämnden gör ingen självständig utredning av Hambergs uppgift att lärarförslagsnämndens ordförande meddelat att Svenska kyrkan kan komma att dra tillbaka finansieringen om inte en för kyrkan acceptabel tjänsteinnehavare utses (se punkt 3. 3. 3.). Hamberg har aldrig kontaktats i denna eller i någon annan fråga, och Överklagandenämnden väljer att helt bortse från de uppgifter Hamberg lämnat.
10. 3. 2. När det gäller uppgiften om att lärarförslagsnämndens ordförande för nämnden påpekat vikten av att utse en kandidat som Svenska kyrkan skulle uppfatta som lämplig (vilket Överklagandenämnden alltså inte tar upp till behandling) intar Överklagandenämnden en annan ståndpunkt i ett annat liknande ärende. I ett beslut fattat den 18 augusti 2006 (reg.nr 22-370-06)⁶⁰ biföll Överklagandenämnden ett yrkande på att undanröja ett tillsättningsbeslut just beroende på att högskolan framställt informella propåer om att tillsättningsförfarandet kunde komma att avbrytas om inte ”rätt” sökande utsågs.
10. 3. 3. Överklagandenämnden kontrollerar inte riktigheten i påståendet att en jävsutredning gjordes vid lärarförslagsnämndens inledande sammanträde (se punkt 6. 3. 6.). Ledamöter i lärarförslagsnämnden hade kunnat bekräfta att någon jävsutredning inte gjordes före sammanträdet den 20 maj 2008.
10. 3. 4. Påståendet att uteslutningen av Hamberg bör betraktas som en repressalieåtgärd enligt lagen (1999:130) om åtgärder mot diskriminering i arbetslivet på grund av etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning (se punkt 7), kommenteras inte annat än genom den allmänna slutsatsen att inga formella fel av vikt begåtts.
10. 3. 5. Överklagandenämnden övertar okritiskt och ensidigt universitetets bedömning att närvaro vid barnkalas (se punkt 7. 2.) utgör en allvarlig grund för jäv utan att beakta de problematiseringar som återfinns i flera skrivelser.
10. 3. 6. Att lärarförslagsnämnden inte var beslutför när jävsituationen rörande Lindström avgjordes och att detta ogiltiga beslut användes i den fortsatta processen anses inte ha påverkat ärendet (se punkt 8).
10. 3. 7. Överklagandenämnden tillstår att det är en brist att Boys inte läser svenska (se punkt 1. 3. 1.), men när slutsatsen att detta förhållande saknar reell betydelse, trots att det av Boys egen skrivning framgår att det är graden av personlig

⁶⁰ Bilaga B: 43–44.

kännedom om de sökande, inte vetenskaplig och pedagogisk skicklighet, som avgör hennes rangordning.

- 10. 3. 8. Att lärarförslagsnämndens ordförande inhämtar ett andra sakkunnigutlåtande, där sakkunniga bytt ståndpunkt och där en ny tätgrupp skapats (se punkt 5), ifrågasätts på intet vis av Överklagandenämnden. Inga formella fel av vikt har begåtts.
- 10. 3. 9. Att Lindström deltar i en prövning av sin egen roll i ett ärende han själv deltagit i hanteringen av på en tidigare nivå kommenteras inte (se punkt 9). Inga formella fel av vikt har begåtts.
- 10. 3. 10. Överklagandenämnden kommenterar inte det faktum att Runesson av samtliga sakkunniga bedöms vara den pedagogiskt skickligaste (se punkt 5. 3. 3.), och att två sakkunniga i sina ursprungliga utlåtanden också sätter honom först vad gäller vetenskaplig skicklighet. Att detta tycks strida mot både högskoleförordningen (1993:100) och lagen (1994:260) om offentlig anställning kommenteras inte – ingen diskussion förs om lärarförslagsnämndens bedömning att relevans bör sättas före vetenskaplig och pedagogisk skicklighet efter det att en tätgrupp utsetts.

Dr Alon Goshen-Gottstein
10 Caspi St.
Jerusalem
93554
Israel

Professor Anders Runesson
84 South Oval
Hamilton ON
L8S 1R1
Canada

Docent Magnus Zetterholm
Skyttelinjen 80
226 49 Lund

Professor emeritus Birger Gerhardsson
Förutvarande dekan för teologiska
fakulteten, Lunds universitet
Dag Hammarskjölds väg 1D
224 64 Lund

Professor Eva Hamberg
Förutvarande prodekan för teologiska
fakulteten, Lunds universitet
Stora Fiskaregatan 13E
222 24 Lund

Professor emeritus Sten Hidal
Förutvarande dekan för teologiska
fakulteten, Lunds universitet
Karl XI-gatan 11B
222 20 Lund

Professor emeritus Bengt Holmberg
Förutvarande dekan för teologiska
fakulteten, Lunds universitet
Frillesås Vallmoväg 20
439 62 Frillesås

[se bif. e-post]

Professor emeritus Aasulv Lande
Centrum för teologi och
religionsvetenskap
Allhelgona kyrkogata 8
223 62 Lund

Professor emeritus Tryggve Mettinger
Anders Möllares väg 20
237 41 Bjärred

Professor emeritus Birger Olsson
Förutvarande prodekan för teologiska
fakulteten, Lunds universitet
Warholms väg 6 A
224 65 Lund